

بهره‌گیری امام خمینی(ره) از روش‌های مختلف تفسیری در کنار یکدیگر

امام خمینی(ره) در تفاسیر خود از روش‌های مختلفی چون قرآن به قرآن، روایی، عقلی، اشاری، علمی و اجتهادی بهره برده و از آن میان به روش تفسیر اشاری یعنی تفسیر باطنی و عرفانی، توجه ویژه‌ای داشته‌اند که این جهت‌گیری در تفسیر سوره حمد به‌خوبی نمایان است.

اندیشه‌های تفسیری امام خمینی(ره)

بهره‌گیری امام خمینی(ره) از روش‌های مختلف تفسیری در کنار یکدیگر

امام خمینی(ره) در تفاسیر خود از روش‌های مختلفی چون قرآن به قرآن، روایی، عقلی، اشاری، علمی و اجتهادی بهره برده و از آن میان به روش تفسیر اشاری یعنی تفسیر باطنی و عرفانی، توجه ویژه‌ای داشته‌اند که این جهت‌گیری در تفسیر سوره حمد به‌خوبی نمایان است.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدعلی رضایی اصفهانی، مدیر مرکز تحقیقات قرآن کریم المهدی(عج)، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) درباره منهج تفسیری امام خمینی(ره) اظهار کرد: امام خمینی(ره) علاوه بر ابعاد سیاسی و فقهی، در زمینه تفسیر نیز صاحب آراء و نظراتی بوده که بارزترین نمونه آن در تفسیر سوره حمد جلوه‌گر شده است.

وی با بیان این‌که ایشان در تفاسیر خود از روش‌های مختلفی چون قرآن به قرآن، روایی، عقلی، اشاری (باطنی)، علمی و اجتهادی بهره برده است، افزود: امام خمینی(ره) از میان روش‌های تفسیری به روش تفسیر اشاری یعنی تفسیر باطنی و عرفانی، توجه ویژه‌ای داشته است که این جهت‌گیری در تفسیر سوره حمد به خوبی نمایان است؛ البته ایشان از روش‌های دیگر تفسیری نیز غافل نبوده است.

استادیار جامعة المصطفی(ص) العالمية ادامه داد: امام خمینی(ره) در میان گرایش‌های تفسیری نیز به گرایش عرفانی، فلسفی، اخلاقی و اجتماعی توجه بیشتری نشان داده است؛ همان‌گونه که در تفسیر خود جهت‌گیری سیاسی، جهادی و تقریبی را نمایان ساخته است. ایشان در اسلوب‌های تفسیری به تفسیر ترتیبی در تفسیر سوره حمد روی آورده و به صورت پراکنده تفسیرهای موضوعی کوتاهی در ضمن مباحث بیان کرده است.

وی با اشاره به استفاده امام خمینی(ره) از روش تفسیری قرآن به قرآن تصریح کرد: امام خمینی(ره) در موارد متعددی از شیوه تفسیر قرآن به قرآن استفاده کرده است؛ برای نمونه ایشان در تفسیر آیاتی که ظهور در جبر دارد، به آیات دیگر قرآن تمسک می‌جوید و دیدگاه امر بین الامرین را اثبات می‌کند. نمونه دیگر آن‌که ایشان در تفسیر [#171&حمد&faquo](#)؛ از آیات دیگر قرآن از جمله آیه نور کمک می‌جوید تا نتیجه بگیرد که همه حمدها از آن خدا و جلوه اوست.

امام خمینی(ره) در میان گرایش‌های تفسیری نیز به گرایش عرفانی، فلسفی، اخلاقی و اجتماعی توجه بیشتری نشان داده است؛ همان‌گونه که در تفسیر خود جهت‌گیری سیاسی، جهادی و تقریبی را نمایان ساخته است.

حجت‌الاسلام رضایی اصفهانی همچنین به استفاده از روش تفسیر روایی در منهج تفسیری امام خمینی(ره) اشاره و خاطر نشان کرد: امام خمینی(ره) در موارد متعددی از روش تفسیر روایی استفاده و برای توضیح آیات به احادیث پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) استناد کرده است.

وی در بیان برخی از نمونه‌های استفاده از روش تفسیر روایی در تفسیر امام خمینی(ره) گفت: از جمله آن‌که در تفسیر آیه شریفه [#171&اهدنا الصراط المستقیم&faquo](#);(حمد/6) به روایت پیامبر(ص) استناد می‌کند تا نشان دهد که صراط مستقیم همان حد وسط است و در ادامه نیز به روایت امام باقر(ع) استناد کرده تا مصادیق آن، یعنی ائمه(ع) را مشخص سازد.

عضو هیئت علمی جامعه المصطفی(ص) العالمیه در بیان مثال دیگری درباره استفاده از روش تفسیر روایی در تفسیر امام خمینی(ره) گفت: مفسران در مورد تسیح موجودات - که در قرآن آمده است - دو دیدگاه ارائه کرده‌اند: تسیح تکوینی و تسیح قولی؛ و امام خمینی(ره) برای اثبات دیدگاه دوم به روایت پیامبر(ص) استشهاد می‌کند.

وی با بیان این‌که روش تفسیر روایی امام خمینی(ره) بر اساس احادیث پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) است، افزود: این مطلب بدان معنا است که روش ایشان با اهل سنت در تفسیر روایی تفاوت دارد و ایشان تفاسیر صحابه و تابعین را در تفسیر حجت نمی‌دانند، آن‌گونه که برخی از اهل سنت با روایات صحابه و تابعین برخورد کرده‌اند.

مدیر مرکز تحقیقات قرآن کریم المهدی(عج) در بخش دیگری از سخنان خود به استفاده امام خمینی(ره) از روش تفسیر عقلی اشاره و تصریح کرد: امام(ره) در تفسیرهای خود از هر دو شیوه تفسیر عقلی موجود در تفسیر اسلامی، یعنی تفسیر قرآن با عقل مصباحی و تفسیر قرآن با عقل برهانی، استفاده کرده است.

وی تشریح کرد: نمونه‌های استفاده امام(ره) از تفسیر عقلی را در تفسیر عقلی و حکمی آیه شریفه «مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ«، تبیین عقلی علم پروردگار و استفاده از مطالب عقلی در تبیین مشیت الهی می‌توان مشاهده کرد.

استادیار جامعه المصطفی(ص) العالمیه خاطرنشان کرد: روش امام خمینی(ره) در پذیرش تفسیر عقلی و استفاده از آن در تفسیر قرآن، راه ایشان را از تفاسیر اشعری مسلک مانند تفسیر فخر رازی جدا می‌کند؛ چون عقل راه تأویل آیات متشابه را، به‌ویژه در مبحث صفات الهی، بحث رؤیت و... می‌گشاید.